

Kerk van Anloo

Icoon in het culturele landschap

Cor Rodenburg*

In navolging van Groningen, dat sinds 1969 de succesvolle stichting Oude Groninger Kerken kent, heeft nu ook Drenthe op initiatief van 'Het Drentse Landschap' een dergelijk instituut dat bijdraagt tot het behoud van historische kerkgebouwen.

Sinds 1990 was er weliswaar een stichting Drents-Overijsselse Kerken, maar deze SDOK was maar beperkt actief in Drenthe waar de gebouwen over het algemeen in een redelijke toestand verkeren. De meest opvallende actie van SDOK was het overnemen en laten restaureren van de parochiekerk in het historische Veenhuizen. Het is prachtig dat 'Het Drentse Landschap' er nu een passende loot bij heeft gekregen.

Zo wordt het ook bij de Drentse kerkvoogdijen gezien die in het verleden al eens bij Groningen hadden aangeklopt, maar daar om statutaire redenen niet konden worden geholpen. Ze zijn nu dicht bij huis voor steun. Kerken in Drenthe, ze zijn onmisbaar in het dorpsbeeld.

Ze zijn niet zo opvallend van verre te zien als kerken in het open Friese landschap, maar bepalend voor het hart van het dorp en dorpsleven zijn ze wel. Neem de kerk van Anloo, met die van Vries de oudste van de provincie. Een sober gebouw, maar belangrijk.

Sinds Sint Magnusdag 1987 staat ze elke derde zaterdag van augustus volop in de belangstelling en sindsdien heet de kerk in de spreektaal Magnuskerk, al is totaal onbekend aan welke heilige de kerk was gewijd. Magnus is in ons land nauwelijks vernoemd, meer in Ost-Friesland.

Zijn naam is blijven hangen, omdat een van de drie Etstoelzittingen in het verleden op Sint Magnusdag (19 augustus) in Anloo plaatsvond. Nu staat Ludovicus, de zoon van Karel II, de manke koning van Napels, op die dag op de heiligenkalender.

In vroeger tijd was Magnus, een gemartelde bisschop, een belangrijke heilige. Aan hem en Sint Michael is toch de Friezenkerk in Rome gewijd, het uitgangspunt voor de heilige weg naar het Noorden!

Etstoel

Magnus en Anloo zijn onverbreekelijk geworden sinds de toen in Gasteren wonende journalist Rein van der Sleen op het idee kwam kerk en dorp in de landelijke aandacht te brengen met iets unieks:... de historie te laten spreken door de Loffelijke Etstoel (het hoogste rechtscollege) te doen herleven. Dat zou geld opleveren voor herstel van het enige Schnitger-orgel van Drenthe. Dat was aan herstel toe had hij tijdens een kerkconcert gemerkt.

Tussen een idee krijgen en dat te verwezenlijken bleek een organisatie nodig. Daarvoor kreeg hij de vrije hand van de stichting Vrienden van het Kerkgebouw, die enthousiast bleek. Van der Sleen verzamelde tal van Drentse kopstukken om zich heen. Dat kon niet meer stuk. Hij kreeg het zover dat de Koningin wilde komen om de première luister bij te zetten. Zij moest zich op het laatste moment laten vervangen door prinses Margriet, maar de landelijke aandacht was er voor de kerk en Anloo! Dat niet alleen.

De Middeleeuwen keerden ook in het dorp terug. De dorpingen deden enthousiast rondom de kerk mee, gehuld in middeleeuwse kostuums naar eigen interpretatie, met oude spelen, oude gebruiken, koek-en-zopie van weleer. 'Magnusdag' werd en is een jaarlijks spektakel dat duizenden naar het oude dorp trekt. De na te spelen rechtszaken krijgen steeds meer een actueel tintje.

Magnuslezingen

Daarbij is het niet gebleven. De bij de start opgerichte stichting Etstoel Anloo, waarvan Van der Sleen nog altijd voorzitter is, organiseert in het voorjaar exposities in de kerk. De opbrengst wordt besteed in overleg met de kerkvoogdij.

Voor het orgel is het niet meer nodig. Dat is hersteld, de werkgroep die het fonds beheerde is inmiddels opgeheven. Maar geld blijft er nodig. Het is maar welk idee opborrelt om een bron aan te boren.

Dat is gevonden in het houden van Magnuslezingen. In november was de eerste, waarin prof. H.T. Waterbolk zijn herinneringsboek 'Scherpe stenen' etaleerde. Het is nog geen uitgemaakte zaak of de reeks jaarlijks dan wel twee-jaarlijks zal zijn. "Dat is afhankelijk van de te vinden kwaliteit", stelt Van der Sleen. "Het moet gewoon goed zijn en publiek trekken".
Schuilplaats

Het gebouw blijft ondertussen de aandacht trekken van passant en toerist. En kunstenaars, die er een dankbaar object aan hebben. Het Romaanse gebouw, in elk geval het schip van tufsteen (een zachte steensoort), dateert uit de elfde eeuw, waaronder een houten voorganger en nog twee houten bouwsels waarvan het doel niet was vast te stellen bij opgravingen.

Kerkenkenner Regn. Steensma noemt het in zijn 'Vroomheid in hout en steen' een van de merkwaardigste kerken van Drenthe, maar geeft geen definitie van de merkwaardigheid. Desgevraagd ziet hij dat in het verlengde Romaanse schip, de afsluitwand van het schip en de muurschilderingen. Het kerkhof is een eeuw geleden vrijgemaakt van zerken, in de kerk zijn ze nog wel zichtbaar.

Merkwaardig is dat de schooljeugd – tegen een kleine gemeentelijke vergoeding – op schooldagen om 12 uur de klok luidt. 's Zondags doet de koster het om de wekelijkse dienst aan te kondigen. Het is een graag bezochte kerk. Vooral op Kerstavond komt men van heinde en ver. Waarom? Het is een kerk met sfeer. Nog versterkt door de muurspreuk: 'Niet geschreeuw, maar liefde klinkt tot in het oor van God'.

* C. Rodenburg is vrijwillige medewerker van Stichting 'Het Drentse Landschap'.

Bron: Kwartaalblad 42 van Stichting Het Drentse Landschap (juni 2004)